

Fietspioniers

Tekst:
Suzanne Brink
Foto's:
I-CE en
Danny McL
e.a.

Fietsen is wereldwijd 'fashionable'. Ook in Botswana, Brazilië en India raakt fietsen in de mode. 'De rijken zien het in Europa.' Maar er moet overal nog wel gestreden worden voor meer ruimte. Fietspioniers uit ontwikkelingslanden komen naar Houten om ideeën op te doen.

Het goede humeur kan niet stuk. Een van de verschrikkelijkste hoosbuien die Houten ooit geteisterd heeft, net tijdens de rondtocht per fiets door Houten, verandert daar niks aan. 'In Nederland is iedereen geïnteresseerd in ontwikkelingslanden en fietsen', jubelt de Brits-Zuidafrikaanse Lisa. 'Kom daar in Engeland maar eens om.'
De rondtocht in Houten is georgani-

seerd door I-CE. Die afkorting staat voor Interface for Cycling Expertise. De organisatie helpt metropolen en kleinere steden in ontwikkelingslanden met training en coaching. Eens in de zoveel tijd ontmoeten deelnemers elkaar en wisselen ervaringen uit. In eigen land zijn ze vaak regelrechte zonderlingen. Ze worden gezien als Don Quichots die tegen windmolens vechten. Zoals de Indi-

ase Anvita Arora zegt: 'Soms denk ik dat ik gek ben, maar als ik hier om me heen kijk, weet dat ik in elk geval niet de enige ben.'
De Braziliaan Zé Lobo van Transporte Ativo is ook zo'n Don Quichot. Hij deed op school al alles met de fiets. 'Ik had het altijd maar over fietsen, maar ik was de enige. Ik wilde dat anderen ook konden voelen hoe het was.'
Van 1994 tot 2004 is het fietsgebruik

Foto rechts:
Verkeerschaos in Dehli
Foto rechtsonder:
Anvita Arora (links achterin)
in velotaxi in Houten

in Rio de Janeiro met tweehonderd procent gestegen. Lobo heeft van zijn passie zijn werk gemaakt, hij is oprichter en directeur van Transporte Ativo en adviseert de lokale overheid en andere instanties over fietsen. Verkeersplanologen nemen hem nu serieus, maar dat is wel eens anders geweest. 'Zij waren de ingenieurs en de architecten. Zij hadden ervoor doorgeleerd. Begin jaren negentig hadden ze bedacht dat ze hobbels in het fietspad zouden maken om fietsers af te remmen. 'Nou', zei ik. 'Dat lijkt me niet zo handig. Dat is gevaarlijk.' Maar ze geloofden gewoon niet wat ik zei. Vervolgens gebeurden er veel ongelukken en hebben ze de ribbels weg moeten halen. Tegenwoordig wordt ons van tevoren gevraagd of we er even naar kunnen kijken.'

Telenova

Rio is nu de beste fietsstad van Brazilië. Fietsen is onderdeel van het gemeentelijk beleid in Rio de Janeiro. In telenova's, een populair tv-genre in Brazilië, rijden mensen ook al op fietsen. Beroemdheden laten zich op fietsen fotograferen. Tien jaar geleden, ja, toen zaten alleen armen en jongeren op de fiets, maar daar is een nieuwe groep bijgekomen. 'Mensen zijn het zat om vast te zitten in het verkeer en ze maken zich zorgen over de luchtkwaliteit.'

En fietsen is ook ineens hip geworden. 'In de rijkere delen van de stad rijden meisjes in jurkjes naar hun werk. Dat kon je je een paar jaar geleden niet voorstellen. Veel mensen zijn in Europa geweest. We hebben nu ook veel meer soorten fietsen.'

'In de rijkere wijken fietsen meisjes in jurkjes naar hun werk'

Ook politici laten zich weleens op een tweewieler zien, maar dat is volgens Lobo meer een pr-stuntje. 'Normaal rijden ze in hele grote auto's.' Zelfs op de reünie van zijn middelbare school merkte hij dat er echt iets verandert in Rio. 'Vroeger lachten ze me uit met mijn eeuwige gefiets. Maar nu waren er nog twee anderen die ook op de fiets gekomen waren.'

Leenfietsen in Botswana

In veel landen is de fiets het voermiddel van de arme sloeber

en niemand wil gezien worden als arme sloeber. In India bijvoorbeeld zijn er zat fietsers, maar de meeste fietsers hebben maar één grote wens: een auto. Of, als die te duur is, een brommer.

De Indiër Sujit Patwardhan: 'Het heeft geen zin om tegen mensen te zeggen dat ze geen auto moeten kopen. Ik gooi het over een andere boeg. Koop lekker die auto, zeg ik, maar denk daarna goed na over wanneer je hem wilt gebruiken.' Ook in Botswana is de fiets een armeluisvoertuig. Boat Modukanele van Cycling Botswana: 'Ik ken een zakenman die in Europa was geweest en daar had gezien dat de fiets als hip wordt gezien, maar toen hij eenmaal thuis op de fiets stapte, zeiden zijn vrienden bezorgd: 'Joh, wat is er met je? Gaat het wel goed?' Hij probeerde ze gerust te stellen. Het ging niet slecht met de zaken. Hij vond het gewoon leuk om te fietsen, maar

zijn vrienden hielden vol: 'Je kunt het ons wel eerlijk zeggen toch?' Cycling Botswana organiseert fietstochten met leenfietsen voor de rijken. Sommigen kopen daarna een fiets voor zichzelf. Modukanele: 'De rijken hebben in Europa gezien dat veel mensen fietsen. En kopen dan zelf ook een fiets. Vaak fietsen ze alleen als een vorm van recreatie, maar het is een begin. Het belangrijkste is: als zij eenmaal gaan fietsen krijgt de fiets status en is dus niet langer een armeluisvoertuig.'

Een moeder met twee kinderen in een bakfiets zorgt voor opschudding

Bovendien hebben ze de middelen en kanalen om iets aan de voorzieningen en infrastructures te doen in de stad, want die zijn nog ver onder de maat. Je moet je voorstellen dat de wegen in Gaborone vier of vijf rijstroken breed zijn. De auto's komen van alle kanten. Het is onmogelijk

om die met de fiets of lopend over te steken.'

Empowerment

Als kind mocht Anvita Arora uit Delhi nooit fietsen, omdat ze een meisje was. Delhi is gevaarlijk. Je kan beroofd worden of verkracht.

Openbaar vervoer is ook onveilig. Als geëmancipeerde vrouw kan je eigenlijk niet zonder auto. Maar als je arm bent, heb je daar het geld niet voor. Arora legt uit: 'Als je zelf niet mobiel bent, word je ontzettend afhankelijk. Stel je voor dat er maar één auto is in het gezin en de man is

Sujit Patwardan (midden) en Nahmla Jaxa (rechts)

Zé Lobo heeft van zijn passie zijn werk gemaakt.

daar altijd mee op pad. Alle andere gezinsleden zijn van hem afhankelijk om naar school gebracht te worden en boodschappen te kunnen doen.'

Arora is inmiddels actief voor Innovative Transport Solutions. Ze strijdt voor de zelfstandigheid van vrouwen. En de fiets kan vrouwen vooruit helpen: empowerment door fietsen. Vrouwen krijgen van Innovative Transport Solutions een fiets en fietsles. Arora: 'Ze hebben vaak schoonmaakadressen in verschillende delen van de stad. Lopen kost veel tijd en openbaar vervoer is duur. Met de fiets kunnen ze geen drie, maar wel vijf huizen schoonmaken. Dus verdient ze meer geld. Dat is ook voor de man gunstig, maar soms geeft hij toch geen toestemming. Het wordt helemaal een probleem als zij meer dreigt te gaan verdienen dan hij.'

Voor de veiligheid fietsen de vrouwen in groepen. Dan houden auto's tenminste rekening met ze.

'We moeten *critical mass* creëren', herhaalt de Indiër Patwardhan steeds. '*People's power.*' De enige manier om te voorkomen dat India massaal in de auto stapt is door te zorgen voor veel 'trotse fietsers' die invloed krijgen. Arme mensen moe-

'Mijn vrienden lachten me uit met mijn eeuwige gefiets'

ten er trots op worden dat ze fietsen. Nu is het vaak zo dat ze het normaal vinden om van de weg af te worden gereden. Patwardhan: 'Ze denken: ik ben toch maar een tweederangs burger.' Een ander probleem: corruptie. Indiase politici bouwen liever een geldverslindende fly-over omdat ze daar tenminste lekker aan kunnen verdienen.'

Bakfietsen

Na een lunch in het verplaatste station van Houten worden de deelnemers op leenfietsen langs de beroemde Houtense infrastructuur geleid. Houten is groen, ruim opgezet en vast fijn voor kinderen, maar ook typisch Vinex. Op een vraag uit het gezelschap legt de gids uit: 'Houten is niet hip en cool, maar het is wel prettig wonen. Het trekt voornamelijk gezinnen.'

Favela uit Brazilië slaakt verrukte kreten over al die schattige Nederlandse tuintjes. 'Ik stuur foto's naar mijn oma. Dat vindt ze geweldig.' 'Wat een heerlijke fietsen', verzucht de Zuidafrikaanse Namhla Jaxa uit Kaapstad. 'Je zit zo lekker rechtop. Dit kennen wij helemaal niet. De oudste mannetjes kruipen nog in sportoutfit op hun racefietsen. Een moeder met twee kinderen in een bakfiets zorgt voor opschudding. De camera's worden snel tevoorschijn gehaald. Ook de chaotische volgeladen fietsrekken bij het station gaan in vijftienvoud op de foto. Nederlanders kunnen daar nog zo op mopperen, voor wie elke fietsmeter moet bevechten, ziet het er prachtig uit. ←